

može jako dobro poslužiti namjeri da se svijest srijemskih Hrvata o katoličkom i hrvatskom nacionalnom identitetu održi i sačuva. Ovo je trajni zapis koji će i za buduće naraštaje predstavljati istodobno i podsjetnik i putokaz.“ te dodaje kako „bez vodstva prof. dr. sc. Milane Černelić i njezinih vrijednih studenata ovo istraživanje ne bi bilo moguće“. Kao zaključak bismo mogli navesti njegove riječi: „Stoga je sinergijski učinak koji nastaje zajedničkim terenskim radom lokalnih entuzijasta i znanstvenika iz područja etnologije ovdje ključan u pogledu kvalitete dobivenog materijala.“

Sadržaj knjige koja tematizira božićne običaje Hrvata u Surčinu, Novim Banovcima i Novom Slankamenu podijeljen je na tri cjeline: „Advent“ (str. 8-13), „Badnjak“ (str. 13-39) i „Božić“ (str. 39-44). Slijedi „Zaključak“ (str. 45), „Literatura i izvori“ (str. 46), „Popis kazivača“ (str. 47) i „O autoru“ (str. 48). Sadržaj prate fotografije s potpisima, a svjedočenja kazivača su istaknuta kurzivom. U knjizi su opisani različiti običaji, među kojima su sijanje žita na sv. Barbaru ili sv. Luciju, kuhanje hladetina (*pitije*) za Tucindan – dan uoči Badnjaka, kićenje bora, postavljanje betlehemske štalice – Betlehema u crkvi (ponegdje i u kućama), djeca čestitari, obilazak *betlemaša* po kućama, svećenje vina na sv. Ivana, svećenje kuća na sv. Tri kralja, čestitanje imendana i drugi.

Knjiga i njezina autorica nemaju znanstvene pretenzije, već je prisutna želja i nada da će njezini osjećaji koji su ju vodili u istraživanju „možda ponijeti i mlade generacije, dok čitaju ovu knjižicu, da prihvate i ožive barem dio navedenih običaja“.

U želji da se ovaj rad nastavi, moramo ukazati na potrebu jasnijeg i podrobnijeg uredničkog koncepta i pristupa građi kako bi se smanjio broj tehničkih, lektorskih i korektorskih pogrešaka, što bi knjigu učinilo još vrijednijom. Nadamo se, dakle, nastavku istraživanja, zapisivanja, čuvanja tradicijske baštine, a samim tim i nacionalnog identiteta srijemskih Hrvata.

Katarina Čeliković

Dani hrvatske knjige i riječi : zbornik radova s Međunarodnog savjetovanja knjižničara 2018. godine, ur. Katarina Čeliković, Hrvatska čitaonica i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2019., 213 str.

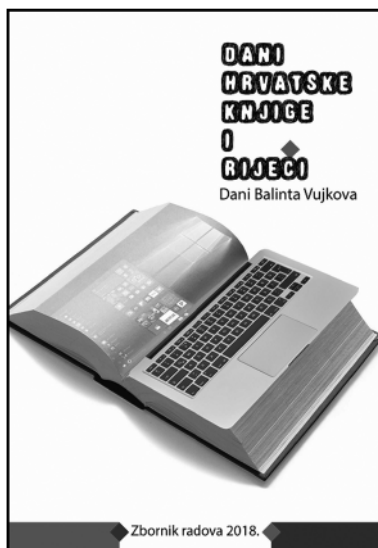
Zbornik radova *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova* na jednom mjestu okuplja 18 radova 27-ero izlagača s Međunarodnog stručnog savjetovanja knjižničara koje je održano 5. listopada 2018. godine u Subotici. Zbornik je uredila Katarina Čeliković, koja je ujedno napisala i pogovor, a nakladnici su Hrvatska čitaonica i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Tekstovi u zborniku su na hrvatskom i srpskom jeziku, a dojmljivih 213 stranica upotpunjeno je grafičkim prikazima i fotografijama.

Nakon sadržajno bogatog stručnog savjetovanja uvijek je važno i korisno tiskati zbornik koji ostaje trajni zapis teorije, a posebice primjera dobre prakse, kojima se određeno stručno savjetovanje bavi. Savjetovanje održano 2018. godine bilo je posvećeno temi koja je ovih dana, u vrijeme pandemije, aktualnija nego ikad. „Primjena novih tehnologija

i metoda rada u radu s djecom i mladima“, o kojima pišu autori članaka u zborniku, bila je samo nagovještaj ovoga što danas živimo svakodnevno.

Jasna Milički, Alka Stropnik i Ana Sudarević u svojem radu „Korištenje novih tehnologija u poticanju čitanja“, osim kraćeg uvoda i pozivanja na europske i svjetske dokumente u kojima se navodi važnost digitalne kompetencije i područja koja ona obuhvaća, predstavljaju (školske) knjižničare kao idealno pozicioniranu struku koja u obrazovnom sustavu, svojim specifičnim znanjima i pristupom djeci i mladima može ponuditi više različitih digitalnih sadržaja na drugačiji način nego učitelji u sustavu formalnog obazovanja. Knjižničari se za poticanje čitanja služe svim „dopuštenim sredstvima“: međupredmetnim temama, multidisciplinarnošću i multimedijalnošću koje pružaju velike mogućnosti, a posebno se vješto i uspješno pritom koriste novim tehnologijama. U tekstu slijede primjeri projekata iz Hrvatske od CARNet-ovog portala e-Lektire, školske digitalne zbirke učeničkih slikovnica do višestruko nagrađivanog robotskog kazališta lutaka. Također, autorice pišu o potencijalu e-knjiga u obrazovnom sustavu te predstavljaju rezultate istraživanja čitaju li učenici radije elektroničke ili tiskane knjige.

„Digitalna transformacija u bibliotekama“, piše Mirjana S. Nešić, treća je faza digitalnog doba kojom se digitalne tehnologije integriraju u sva područja knjižničnog poslovanja da bi se osigurao učinkovitiji rad knjižničara i kvalitativnija usluga korisnicima. Naravno, bez stalnog stručnog usavršavanja knjižničara, jasne strategije rada, suradnje i raz-

mjene iskustava, kao i primjene novih tehnologija ne možemo govoriti o digitalnoj transformaciji. Odgađanje digitalne transformacije, kaže Nešić, često se pravda nedostatkom novca ili (pre) zahtjevnim vještinama koje knjižničari trebaju svladati. No, nije sve uvijek u novcu, jer mnogo je aplikacija dostupno besplatno. Dakle, isprike nema, dovoljno je širom otvoriti oči, dobro načuliti uši, a ponekad i zagrijati stolac i vještima prstima pronaći odgovarajuću aplikaciju. Uz više nabrojanih multimedijalnih formata, načine njihova korištenja, ali i popis literature digitalna transformacija postaje puno jasnija i dostupnija.

Potom slijedi prikaz rada bibliotečkog ogranaka „Dr Slavko Jovin“ iz Obrovca, sastavnog dijela Narodne biblioteke „Veljko Petrović“ iz Bačke Palanke. Dušanka Papić opisala je metode rada, aktivnosti i iskustva u promoviranju knjige i čitanja kod djece mlađeg uzrasta, odnosno pokazala kako velik utjecaj na kvalitetu života djece može imati mala

knjižnica u multikulturalnoj sredini, posebice kad se ostvari dobra suradnja s lokalnom zajednicom i udrugama.

Primjer korištenja medija opisan je u članku „Mala biblioteka bez zidova“ u kojem je predstavljen primjer odlične suradnje Narodne biblioteke „Detko Petrov“ iz Dimitrovgrada i lokalne Televizije Caribrod. Knjižnica je u periodu od 2009. do 2014. godine realizirala dvije televizijske emisije za djecu čija je autorica i urednica Elizabeta Georgiev ujedno i voditeljica *Pesničke radionice*“ u knjižnici. U emisiji „Klinci i hlapeta“ djeca su bila aktivni članovi redakcije, a nakon emitiranih i vrlo gledanih dvadeset epizoda na srpskom i bugarskom jeziku povećan je broj članova knjižnice. I djece i odraslih. Dodatno priznanje ovom projektu bila je podrška Ministarstva kulture Republike Srbije, Nacionalnog saveta bugarske nacionalne manjine u Srbiji i Opštine Dimitrovgrad koja je rezultirala i novim projektom – emisijom „Poponajci“. Glavna svrha obiju emisija je postignuta – knjižnica je ušla u svaki dom i pokazala da ona nije dosadno mjesto u kojem vlada tišina, već je mjesto koje potiče kreativnost, promiče dječje stvaralaštvo, a da su knjige važan izvor mnogih informacija.

„Biblioteka, društvene mreže, deca i mladi“ prikaz je prilagodbe različitim načinima komunikacije Biblioteke „Dimitrije Tucović“ iz Lazarevca i mladih korisnika. Internetske stranice knjižnice i društvene mreže, kako navodi Dragana Marinković, djeci i mladima postale su važna mjesta za promociju knjižnice, programa koji se provode u knjižnici, samih knjiga i čitanja. Ti komunikacijski kanali povećali su vidljivost knjižnice, njezinih aktivnosti i usluga, a doprli

su i do potencijalnih korisnika koji nakon prvog dolaska u knjižnicu postaju njezini stalni i vjerni korisnici.

Bojan Lazić u svojem je radu predstavio udrugu „Hrvatska mreža školskih knjižničara“ (HMŠK) kojoj je osnovni cilj povezivanje stručnih suradnika knjižničara osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Udruga je tijekom godina provela niz projekata koji su sjajno bili prihvaćeni, a neki od njih traju još i danas. Nabrojimo ih samo nekoliko: „HR kanon“ projekt je kojim se promovalo djela hrvatskih autora, književnika i znanstvenika, od srednjeg vijeka do suvremenog doba; projekt „KRUH“ (ili Knjižnična raznovrsnost u homogenosti) bavio se istarskom materijalnom kulturnom baštinom; „Tulum s(l)ova“ je projekt koji još uvijek traje i kojim se promovira čitanje iz užitka; projekt „Čitamo mi, u obitelji svi“ osmišljen je za cijelu obitelj jer u naprtnjači punoj knjiga svatko će pronaći barem jednu za sebe; „Čitanjem do zvijezda“ – projekt za aktivno čitanje te, između ostalog, istraživački rad na tekstu, a najstariji projekt udruge je „UDK02“, odnosno mrežni repozitorij hrvatskog školskog knjižničarstva.

Sjajan primjer *digitalne inkluzije* djece predstavila je Petra Dravinski iz Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica. Informatička i informacijska pismenost, usluga „Osobni knjižničar“, „Digitalni laboratorij: micro:bitovi, web 2.0 alati i korisne web stranice“, „Radionice robotike i novih tehnologija“, „Istražujemo i igramo se tablet računalima“ i „Princeza na kraju svijeta“ samo su neki od inovativnih načina poticanja čitanja u digitalnom okruženju, izrade digitalnih slikovnica, svladavanja osnova

programiranja ili nove usluge koje obogaćuju tradicionalne knjižnične usluge.

Janja Severović, knjižničarka iz Gradske knjižnice Ante Kovačića iz Zaprešića (Knjižnice Grada Zagreba), pisala je o višegodišnjem projektu „Wiki-dveri“ kojim je knjižnica popularizirala među djecom kulturnu i prirodnu baštinu zaprešićkog kraja, istovremeno povezujući i popularizirajući fond zavičajne zbirke i poučavajući digitalnu pismenost, kroz suradničku kulturu i nove tehnologije.

Članak „Od čitalačke značke do trejlera“ odličan je prikaz promjena i prilagodbe knjižnica mladim korisnicima i njihovom načinu života. Milana Bajkin i Dunja Brkin-Trifunović opisuju razvoj od tradicionalnih književnih radionica do stvaranja *book trailera*, modernog marketinškog trika za promoviranje knjiga i inovativnog povezivanja različitih vrsta pismenosti s kreativnošću i, naravno, knjigom i čitanjem.

Niko Cvjetković i Kristian Benić iz Gradske knjižnice Rijeka u svojem su izlaganju, a potom i u članku, najavili otvaranje „Dječje kuće“, mjesta za rani odgoj interkulturalnog dijaloga i stvaralačko ispunjavanje slobodnog vremena djece koje nedostaje Rijeci. Sasvim novi koncept koji u ovakvom obliku ne postoji u Hrvatskoj. Dječji odjel „Stribor“ u 2020. godini dobiva prostor u zgradi revitalizirane industrijske baštine i ustanovi koja će objediniti kulturne sadržaje grada. Osim knjižnice, bit će tu i Art kino, Gradsko kazalište lutaka, Muzej moderne i suvremene umjetnosti i Vijeće mladih Benčić. „Dječja kuća“ imat će inovativno osmišljene sadržaje sa suvremenim odgojno-obrazovnih pristupima i novim tehnologijama. Do početka rada

„Dječje kuće“ nove i drugačije sadržaje najavljuju festival „Tobogan“ – program različitih radionica za djecu i *Brickzine* – magazin za djecu o stvaranju kulture.

Gotovo nemoguću misiju ostvarile su Vera Mihailović i Marijana Nikolić iz Gradske biblioteke u Novom Sadu. U ovo digitalno doba, u kojem su mladi stalno na mobitelima i kompjuterima, kolegice su zainteresirale tinejdžere i pripremile predstavu. Tekst, scenografiju, kostime, glazbu..., ali i promidžbu pripremili su sami mladi korisnici knjižnice, pritom silno uživajući.

O iskustvu organizacije i realizacije kviza „Ja čitam, a ti?“ piše Vladimir Simić, iz Gradske biblioteke „Vladislav Petković Dis“, Zablac.

Još jedan primjer dobre prakse primjene novih tehnologija s djecom i mladima predstavile su Biljana Davidovski i Bojana Marinčić iz Narodne biblioteke Užice. Rezultati provedenih projekata u knjižnici bili su svima vidljivi: (re)dizajnirane članske iskaznice, stvaranje i uređivanje virtualnog sadržaja na kanalima društvenih mreža knjižnice, izrada virtualnog vodiča po knjižnici, video preporuke knjiga itd.

Programom „Spikaonica“ Narodna knjižnica „Petar Preradović“ Bjelovar nastojala je napraviti odmak od korištenja novih tehnologija, vratiti se tradicionalnom druženju i razgovoru, a ciklus radionica na kojima su sudjelovali stručnjaci iz različitih područja predstavile su Tatjana Petrec i Branka Mikačević.

Jasna Milošević i Snežana Vulić iz Narodne biblioteke „Radislav Nikčević“, Jagodina pisale su o još jednom povratku k tradicionalnom, ali na novi način. U knjižnici je pokrenut elektronički književni časopis za djecu „Slova

na struju“ s urednikom – književnikom. Svrha časopisa jest bila da poeziju i prozu najistaknutijih književnika za djecu približi mladim čitateljima, ali je postao i vrlo poticajno sredstvo za mnogobrojne aktivnosti u knjižnici.

Violeta Đorđević i Jasna Brkić iz Dečjeg odeljenja Biblioteka Grada Beograda primijetile su kako se pod utjecajem novih tehnologija mijenja i metodologija programskog rada, a mnoge digitalne alate moguće je koristiti u obrazovne i kreativne svrhe.

Violeta Stojmenović iz Narodne biblioteke Bor predstavila je suvremenu verziju tradicionalnog čitateljskog kluba za djecu i mlade, u kojem se izrađuju vremenske lente, adaptacije pročitanih djela, osmišljavaju prezentacije, pišu blogovi i kreativno izražava na razne načine, a sve uz korištenje suvremene tehnologije.

Bernadica Ivanković iz Gradske knjižnice Subotica, pisala je o primjerima dobre prakse hrvatskog odjela knjižnice. U najstarijoj ustanovi kulture u Gradu Subotici, u gradu u kojem su u službenoj uporabi tri jezika, fond i aktivnosti organizirani su na sva tri službena jezika. Hrvatski odjel, iako brojnačim stanjem fonda manji od druga dva, iznimno je bogat raznolikim programima za djecu i mlade. Nove generacije korisnika podrazumijevaju nove pristupe u poticanju čitanja, uz korištenje novih tehnologija, a kvizovi, križaljke, kreativni satovi lektire, diskusije i upitnici upravo se tako i realiziraju. Primjerice, Knjižnica za osnovnoškolske organizira, na sva tri jezika, online kviz za poticanje čitanja „Čitam i skitam“. No, ono po čemu su

aktivnosti hrvatskog odjela jedinstvene jest uključivanje u više projekata za poticanje čitanja koji su primarno organizirani u Hrvatskoj. Kviz kreativnosti i znanja „Čitanjem do zvijezda“ i „Nacionalni kviz za poticanje čitanja“ Knjižnica Grada Zagreba, koji se provodi u okviru Mjeseca hrvatske knjige, doista ne poznaju granice, a pobjednici putuju na njihove završnice u Hrvatsku. Za srednjoškolce se pak organizira ponešto drugačiji program. Tinejdžerski čitateljski klub „Flâneuri“ je mlade pustolove i istraživače, šetače kroz knjižnice, literaturu, vrijeme i virtualni prostor odveo čak do Osijeka, ali Skype-om.

Već odavno knjižničari ne *prate potrebe* korisnika knjižnica, već idu *ukorak* s promjenama i vremenom u kojem živimo. Spojiti knjigu ili čitanje i digitalne tehnologije, kreativno izražavanje i programiranje, igranje, razgovor i dramsko/scensko uprizorenje nije *nemoguća misija*. Ono što se može sa sigurnošću reći jest da knjižničari koji rade s djecom i mladima trebaju biti otvoreni, znatiželjni i spremni učiti, te nadasve voljeti djecu jer jedino tako nastaju sjajni programi i projekti za dobrobit mladih korisnika. Primjeri dobre prakse predstavljeni u zborniku dokazuju da lako dostupni i besplatni digitalni alati omogućuju uspješan suživot tiskanih knjiga i ekrana različitih vrsti i veličina, a knjižnice se nameću kao logično i prirodno okruženje za sve načine poticanja čitanja.

Upravo je zbornik radova s Međunarodnog savjetovanja knjižničara najbolji pokazatelj te prilagodbe u radu knjižnica, primjene digitalnih alata u poticanju čitanja i uspješnog stalnog stručnog usavršavanja knjižničara.

Alka Stropnik